

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. Сайт ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17> (дата звернення: 05.10. 2024 р.).

2. Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : Наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16 листопада 2012 року № 114/1042/516/1199/936/1687/5. Сайт ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0114900-12> (дата звернення: 05.10.2024 р.).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-526-6-39>

THE RIGHTS OF A SPECIALIST RELATED TO PERSONAL IDENTIFICATION

ПРАВА СПЕЦІАЛІСТА, ПОВ'ЯЗАНІ З ІДЕНТИФІКАЦІЄЮ ОСОБИ

Kavierina T. P.

*Postgraduate Student
of the research laboratory
on the problems of preventing criminal
offenses
of the faculty № 3
Donetsk State University of Internal
Affairs
Kropyvnytskyi, Ukraine*

Каверіна Т. П.

*аспірант науково дослідної
лабораторії
з проблем запобігання кримінальним
правопорушенням
факультету № 3
Донецький державний університет
внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна*

В очікуванні полегшення процесу ідентифікації загиблої (репатрійованої) особи, з вересня 2023 року, всі дотичні спеціалісти і зацікавлені особи, сліdkували за долею законопроекту від 20.09.2023 № 10075 [1]. Безліч дискусій та обговорень процесуальної спроможності застосування ресурсу системи експрес-аналізу ДНК на основі технології RAPID DNA -«ANDE 6 C», яка, протягом 90 хвилин може створювати інтерпретовані генетичні профілі з біологічних

зразків і на сьогодні надає суттєву допомогу на етапі огляду місця події, викликали певне занепокоєння в розрізі правозастосування в межах вітчизняного кримінального процесу. Лабораторія встановлює ДНК-профіль людини за 27 локусами, що відповідає світовим стандартам в експертній діяльності і, наряду з результатами роботи повнопрофільної молекулярно-генетичної лабораторії, може надавати інформацію у формі довідки про встановлення генетичного профіля особи та порівняння двох генетичних профілів осіб, які ймовірно, можуть бути біологічно спорідненими родичами. Час ідентифікації особи скорочується до кількох днів в межах тижня, з урахуванням складення супровідних документів, замість місяців проведення експертиз.

Нарешті, 09.10.2024, відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо оптимізації діяльності спеціалістів у кримінальному провадженні» (далі – Закону)[2] такі зміни відбулися. Відповідно до статті 71 КПК України, до прав спеціаліста, а ним у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками і може надавати консультації, пояснення, довідки, висновки та інші документи під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок [3], додалося, серед іншого, право надавати довідки, висновки з питань, що належать до сфери його знань, щодо ідентифікації особи...[3].

Отже, в межах чинного Закону, довідка спеціаліста про ідентифікацію особи може бути складена спеціалістом на підставі результатів дослідження біологічного матеріалу (кісткової тканини, крові, букального епітелію, вилучених з предмета-носія – клітин з ядрами тощо) з застосуванням системи експрес-аналізу ДНК на основі технології RAPID DNA – «ANDE 6 C» або іншого методологічно доступного та впровадженого (законного) способу дослідження. Така довідка має стати підставою для складення слідчим постанови про встановлення особи невідомого трупа і його видачі, у відповідності до частини 4 статті 238 КПК України, рідним або представникам військової частини для здійснення чину поховання. Видача відбувається лише з письмового дозволу прокурора і тільки після проведення судово-медичної експертизи та встановлення причини смерті. А під час здійснення кримінального провадження у порядку, передбаченому статтею 615 КПК України, повноваження про видачу трупа має ще й слідчий [3]. Як правило, до моменту закінчення

ідентифікації особи, судово-медичну експертизу вже проведено і відомості про причину смерті є.

Однак, слідчий також складає постанову про встановлення особи невідомого трупа і на підставі ряду висновків молекулярно-генетичної експертизи у випадках, коли йдеться про переважно генетичну ідентифікацію і проведення порівняльних молекулярно-генетичних експертиз.

В чому ж різниця фундаментів цих двох документів і чи мають вони рівнозначну силу? Якщо підійти ретельніше до аналізу статусу спеціаліста та експерта, то слід звернути увагу на те, що експерт, відповідно до положень статті 384 КК України несе кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок [4], а спеціаліст, який складає довідку – такої відповідальності не несе. Крім того, спеціалістом у кримінальному провадженні може бути і особа, яка обіймає посаду спеціаліста-криміналіста та, виконує свої повноваження відповідно до Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні [5] (далі – Інструкції). Однак такої посадовій особі, відповідно до наказу, який затвердив Інструкцію [5], не надано права надавати довідки, висновки з питань, що належать до сфери його знань, щодо ідентифікації особи, прописані в КПК України, тобто, законодавчі акти (наказ та Закон) не приведено у відповідність. А саме спеціаліст-криміналіст працює з системою експрес-аналізу ДНК на основі технології RAPID DNA – «ANDE 6 C» в межах своєї професійної діяльності і саме поліцейським, на початку повномасштабного вторгнення росії було ці лабораторії надано іноземними партнерами виключно з метою ідентифікації загиблих після деокупації Київської, Харківської областей та виявлення фактів масових катувань цивільного населення та військових [6,7], що і потягло необхідність внесення змін до КПК України.

Тож логічним є висновок про те, що нажалі наразі ми не маємо суттєвого полегшення у ідентифікації особи під час застосування зазначеного експрес-аналізу, бо відповідні зміни в діяльність поліцейських спеціалістів-криміналістів фактично не внесено. І під великим сумнівом перебуває самотійність довідки спеціаліста як документа, виданого особою, що не має спеціальної освіти, а лише виконує функціональні обов'язки відповідно до посадової інструкції та відомчих наказів МВС України, не приведених у відповідність з КПК України. Довідка спеціаліста – криміналіста має наразі лише силу

допоміжного, у сукупності з іншими доказами, документа, на підставі якого можна скласти постанову про впізнання особи, і то у нескладних у випадках коли це можливо.

Література:

1. Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України з метою оптимізації залучення спеціалістів під час досудового розслідування від 20.09.2023 №10075 10 сесія IX скликання. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42822> (дата звернення 30.11.2024).

2. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо оптимізації діяльності спеціалістів у кримінальному провадженні. Закон України від 09.10.2024 № 4009-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4009-IX#Text> (дата звернення 30.11.2024).

3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#top> (дата звернення 30.11.2024).

4. Кримінальний кодекс України. Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 30.11.2024).

5. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні. Наказ МВС України від 07.07.2017 № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17> (дата звернення 30.11.2024)

6. Україна може ідентифікувати загиблих за ДНК за лічені години. Як це відбувається. *BBC News Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-64833721> (дата звернення 01.12.2024).

7. Поліції Харківщини передали сучасні комплекси для ДНК-експертиз: як вони полегшать ідентифікацію ексгумованих. Суспільне Харків. URL: <https://suspilne.media/kharkiv/341532-policii-harkivsini-peredali-sucasni-kompleksi-dla-dnk-ekspertiz-ak-voni-polegstat-identifikaciju-eksgumovanih/> (дата звернення 01.12.2024).